

Posudek bakalářské práce *Italská přirovnání ADJ come... a jejich české protějšky v paralelním korpusu InterCorp*, kterou předložila GABRIELA ŠORSÁKOVÁ, Ústav románských studií FF UK, ak. r. 2023/2024.

Gabriela Šorsáková si pro svou bakalářskou práci zvolila v poslední době oblíbené (avšak nesnadné) téma z oblasti frazeologie a idiomatiky. Zaměřila se konkrétně na problematiku přirovnání, která představují relativně dobře definovanou konstrukci, a omezila svůj výzkum na strukturu *ADJ come ...*, tj. na ta přirovnání, v nichž nacházíme ve funkci *tertium comparationis* adjektivum. Přirovnání tohoto typu, jako např. *essere forte come il leone*, pak podrobila analýze ve snaze nalézt nejen nejčetnější adjektiva, která do těchto přirovnání vstupují, ale také jejich české protějšky, a to na jedné straně na základě lexikografických dat, na straně druhé též na základě dat korpusových (prostřednictvím paralelního korpusu InterCorp). Musím říci hned na začátku, že takto definovaný cíl byl splněn pouze částečně; práce totiž vykazuje celou řadu více či méně závažných nedostatků, které posléze okomentuji.

Práce je na první pohled přehledně rozdělena do pěti hlavních kapitol. První představuje úvod vymezující cíle práce, druhá nabízí definici základních pojmů, třetí se věnuje frazeologii a idiomatice jako jazykovědné disciplíně, čtvrtá se již soustředí na přirovnání jako na specifickou podskupinu konstrukcí spadajících do frazeologie a idiomatiky. Pátá kapitola, rozdělená do tří částí, je věnována analýze získaných dat. Zde je nejprve podrobněji rozebrána struktura zvoleného typu přirovnání a popsán metodologický postup sběru a vyhodnocení dat, poté přichází na řadu „překladařská část“, jež dosti nepřehledně kombinuje analýzu lexikografických ekvivalentů, korpusových protějšků a osobních návrhů nejvhodnějšího překladu. Práci uzavírá italské résumé a bibliografie.

Jak už jsem naznačil, relativně úzce vymezený cíl práce, totiž sestavit vzorek italských přirovnání, popsat adjektiva, která do nich vstupují, a analyzovat české protějšky těchto přirovnání ve slovnících a v paralelním korpusu, není podle mého přesvědčivě naplněn. Přestože zde máme k dispozici užitečný soubor dvaceti adjektiv (a celkových asi šedesáti přirovnání), jejich popis a rozbor je jak teoreticky, tak i prakticky neobratný a často i velmi chaotický. Pokusím se teď jednotlivé připomínky podrobněji rozvést.

1) Zjevným nedostatkem, který se projevuje v obou částech, jak teoretické, tak praktické, je formulační neobratnost, která často přechází do víceméně nesrozumitelných vět či tvrzení, která ani při nejlepší vůli nedávají dobrý smysl. Jen namátkou uvedu např. s. 13 „To znamená pro veškerou oblast týkající se větných frazémů; však zůstávají vágní hranice mezi nevětnými frazémy (přirovnání, výrazy slovesné a výrazy neslovesné)“; „U případů (3), (4) a (5), které jsou ustálené, není nutná opakovaná tvorba; jsou vyřešeny a již nadlouho předem stanoveny“; „Posledními dva nezbytnými nástroji a klíčovými kroky při hledání odpovídajících překladů italských p. jsme využívali slovníky“. Vedle těchto gramaticky chybných vět nalezneme pak celou řadu formulací, které naopak diplomantka přebírá ze sekundární literatury, aniž by je jakkoli vysvětlovala. Přitom z některých je zcela zřejmé, že takové vysvětlení je nutné (jen jeden z mnoha příkladů na s. 26, kde je v definici komparáta zmíněna jeho „rekurentnost“). Lze bohužel konstatovat, že v podstatě celá teoretická kapitola, jejímž cílem měla být definice frazeologie a s ní souvisejících pojmů, působí velmi nesourodým dojmem, neboť klíčové pojmy jsou zde definovány na různých místech a v pořadí, které nedává dobrý smysl (hned na s. 10 je na prvním místě „idiom“, dole pak „morfém“ a „syntaktická konstrukce“). Za velmi nešťastné považuji i části 3.1 a 3.2 týkající se českých a italských kořenů/vzniku/historie, v nichž jsou pomíchány různé pojmy a rozličné úvahy, které by zde vůbec nemusely figurovat.

2) Pokud jde o empirickou část, ani zde není postup a rozbor úplně ideální. Především by bylo dobré oddělit ryze kvalitativní popisy, založené na slovnících, od popisu

kvantitativního. Vzorek dvaceti adjektiv (a mimochodem, proč je jich právě dvacet?) je získán na základě četností jednotlivých adjektiv (četnosti jsou z dat obrovského webového korpusu ItWaC) vystupujících v přirovnáních, ale pak je prezentován v abecedním pořadí (na prvním místě tedy máme přirovnání s adjektivem *astuto*), v závorce je pak uvedena četnost konkrétní konstrukce. Do překladové části pak diplomantka použila výsledky korpusového výzkumu, z něhož získala překladové protějšky nalezených přirovnání, ale hovoří o nich jako o „návrzích“, které sama různě hodnotí (vnáší tím podivný nesoulad mezi cílem práce uvedeným na začátku a tím, který pak čteme v závěru, kde diplomantka dokonce říká, že jí šlo o to „nalézt optimální ekvivalenty“). Je opravdu škoda, že tato část není vypracována daleko přehledněji. Stačila by např. úvodní (či závěrečná) tabulka vybraných adjektiv, z níž bychom získali dobrý přehled o různých ekvivalencích, o četnosti v korpusu ItWaC, v korpusu InterCorp a také v SYN (četnosti ze SYN se objevují jen v poznámkách pod čarou). Shrnu-li to, jsou zde jistě zajímavá data z různých zdrojů, ale nejsou vhodně uspořádána ve vztahu k cíli práce, jímž je přece popis českých protějšků vybraných přirovnání, z něhož mohla vyplynout určitá korespondence i „ne-korespondence“.

3) K jednotlivým analýzám mám některé doplňující otázky. Na s. 31-32 se píše, že v InterCorpu odpovídá it. *astuto come una volpe* přirovnání *ostrý jako břitva*. Je tomu opravdu tak? Na s. 32 si kladu otázku, zda je „giorno“ v konstrukci *bella come il giorno in cui mi hai sposato* skutečně komparátem. Je zde krása přirovnávána ke dni? Skutečně zajímavou otázkou, na niž by korpusová data mohla dát určitou odpověď, je sémantický či řekl bych referenční rozdíl u přirovnání *buono come un angelo*, které se podle lexikografických definic používá při charakteristice dětí, zatímco *dobrý jako anděl* je údajně daleko běžnější s odkazem na ženy (srov. s. 35). To by se mohlo či mělo v překladu nějak projevit, máme k tomu z korpusu nějaká data? Jestli dobře chápu údaje v závorce, pak je tohle přirovnání v italštině extrémně vzácné (6 výskytů v ItWaCu, v InterCorpu žádný?). Dále co znamená, že dané přirovnání nemá explicitní lexikální odezvu v italském jazyce (s. 36)? Nebo proč je v práci řeč o tom, že je nutné dodržet strukturu přirovnání na levé straně (na s. 39). Podobně nejasná je na s. 44 formulace, podle níž je přirovnání *rosso come un peperone* definováno jako *diventare rosso come un peperone*, a proto se mění struktura přirovnání na levé straně. Podobně zavádějící je vysvětlení přirovnání „zdravý jako rybička“ poukazem na „životní prostředí ryb“ (s. 44).

Závěrem bych možná přece jen vyzdvihl to, že diplomantka pro svou práci shromáždila užitečný (byť malý a nejasně definovaný) vzorek adjektiv vstupujících do přirovnání, popsala tato přirovnání za použití dobře vymezené terminologie, dohledala možné české protějšky ve slovnících a nabídla též částečný přehled korpusových protějšků. V konkrétním zpracování – zejména pokud jde o teoretickou a formulační úroveň textu – je však patrné velké množství závažných nedostatků. Proto nelze předloženou bakalářskou práci Gabriely Šorsákové v této podobě k obhajobě doporučit, a navrhuji ji proto hodnotit jako „neprospěla“.

V Praze dne 8. ledna 2024

doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce